

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.6.16>

УДК 35.071

I. I. Koшляк,

аспірант, Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9406-9735>

АНАЛІЗ ПОЗИТИВНОГО ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

I. Koshlyak,

Postgraduate student of Kharkiv National University of the city economy named

after O.M. Beketova

ANALYSIS OF THE POSITIVE FOREIGN EXPERIENCE OF THE ACTIVITIES OF SELF-ORGANIZATION BODIES

У статті досліджується позитивний зарубіжний досвід діяльності органів самоорганізації населення. Встановлено, що у США та Канаді органи самоорганізації населення називаються як сусідські об'єднання, або асоціації добросусідства, чи асоціації домовласників; у Японії – чонайкай; у Шотландії – сусідські об'єднання жителів; в Албанії – громадські ради мікрорайонів; у Великій Британії – центри розвитку місцевих співтовариств; у Франції – муніципальні районні ради, у Польщі – «допоміжні органи». З'ясовано, що законодавство центральноєвропейських країн надає змогу функціонувати сусідським

асоціаціям та центрам місцевих співтовариств, які формуються для того, щоб сатисфікувати потреби членів належних територіальних мікрогромад, застосовуючи механізм благодійництва. На основі дослідження американського прикладу асоціацій добросусідства встановлено, що активне партнерство між муніципалітетом та сусідськими об'єднаннями протегує зміцненню та розвитку міст. Проаналізувавши позитивний досвід функціонування центрів розвитку місцевих співтовариств у Великій Британії як громадських об'єднань, наводить на думку про впровадження відповідних змін в інші нормативно-правові акти України, які стосуються функціонування органів самоорганізації населення. На основі аналізу зарубіжного досвіду діяльності органів самоорганізації населення в територіальних громадах, встановлено, що саме дана форма соціальної демократії, що надає змогу населенню самостійно підіймати рівень соціально-економічного розвитку громади, протегувати покращенню рівня розвитку суспільства та підвищення свідомості жителів громад. Встановлено, що головним наслідком залучення ООН до розв'язання питань місцевого значення являється те, що вони стають частиною рішення, а не перешкодою в плануванні майбутнього територіальної громади, залучення яких до місцевого самоврядування сприяє поглибленню розуміння муніципальною владою проблем територіальної громади.

The paper studies the positive foreign experience of self-organization bodies. It has been established that in the USA and Canada, self-organization bodies are called neighborhood associations, or good-neighbor associations, or homeowners' associations; in Japan - chonaikai; in Scotland – neighborhood associations of residents; in Albania - community councils of microdistricts; in Great Britain - centers for the development of local communities; in France – municipal district councils, in Poland – “auxiliary bodies”. It was found that the legislation of the Central European countries enables the functioning of neighborhood associations and centers of local communities, which are formed in order to satisfy the needs of members of the appropriate territorial micro-communities, using the charity mechanism. Based on the study of the American

example of neighborhood associations, it was established that an active partnership between the municipality and neighborhood associations supports the strengthening and development of cities. Having analyzed the positive experience of the functioning of local community development centers in Great Britain as public associations, suggests the introduction of appropriate changes in other normative legal acts of Ukraine, which relate to the functioning of self-organization bodies. Based on the analysis of the foreign experience of the self-organization bodies in territorial communities, it was established that it is this form of social democracy that enables the population to independently raise the level of socio-economic development of the community, to support the improvement of the level of social development and to raise the consciousness of the residents of the communities. It was established that the main consequence of the involvement of local authorities in solving issues of local importance is that they become part of the solution, and didn't an obstacle in the planning of the future of the territorial community. It has been established that OSNs are a positive example of the institution of participatory democracy at the municipal level.

Ключові слова: зарубіжний досвід, органи самоорганізації населення, Україна.

Keywords: foreign experience, self-organization bodies, Ukraine.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. З-поміж актуальних завдань в побудові правової держави, що стоять на сьогодні перед будь-якою країною і суспільством, пріоритетним напрямком являється розвиток інститутів громадянського суспільства. Розбудова громадянського суспільства в країні дозволяє забезпечити права і свободу людини й громадянина, створити умови для затвердження демократії, тому що чим більше воно розвинуте, тим легше громадянам захищати свої інтереси. Аналізуючи зарубіжний досвід, який демонструє, що найбільш ефективною є система, в якій гармонійно та вдало реалізуються

інструменти державного регулювання шляхом залучення інститутів громадянського суспільства.

Зарубіжний досвід діяльності органів самоорганізації населення може бути надзвичайно корисним для впровадження позитивних змін в українському суспільстві. У зв'язку з цим, необхідно виявити цінні принципи, підходи та ефективні методи, що сприяють розвитку громадського сектору та підтримці громадської активності, де дане дослідження може послужити основою для формування стратегій та програм розвитку органів самоорганізації населення в Україні та сприяти покращенню якості життя мешканців відповідної територіальної громади. Отже, актуальним являється дослідження позитивного зарубіжного досвіду діяльності органів самоорганізації населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематику позитивного зарубіжного досвіду діяльності органів самоорганізації населення досліджує значна кількість науковців. Проте, попри велику кількість оригінальних та змістових праць як зарубіжних і вітчизняних вчених з досліджуваної проблематики, слід визначити, що практично відсутні дослідження, присвячені аналізу позитивному зарубіжному досвіду діяльності органів самоорганізації населення. Зокрема, в наукових працях Ю. М. Суміна, А. Чиркіна, С. Л. Олійника відображено зарубіжний досвід фінансування органів самоорганізації населення та його адаптація в Україні; М.О. Лендъел визначено форми функціонування допоміжних рівнів місцевого управління та самоорганізації громадян в країнах Європи та встановлено важливість даного досвіду для України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження позитивного зарубіжного досвіду діяльності органів самоорганізації населення для виявлення цінних принципів, підходів та ефективних методів, які можуть бути використані для розвитку громадського сектору та підтримки громадської активності в Україні. При

проведенні дослідження були використані загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, системно-структурний аналіз.

Виклад основного матеріалу дослідження. З-за сучасних кондицій положення міжнародного права протегують формування в зарубіжних країнах універсальних стандартів у сфері передачі державних повноважень на місцевий рівень. Відповідно до положення Європейської хартії місцевого самоврядування, стаття 4 якої закріплює право центральних або регіональних органів влади делегувати власні повноваження органам місцевого самоврядування, у зв'язку з тим, що останні перебувають у найтіснішому контакті з громадянами, тому органи місцевого самоврядування мають право максимально адаптувати делеговану діяльність до місцевих умов [1].

Сучасні держави розглядають інститут делегування державних повноважень місцевому самоврядуванню як цінний компонент системно-функціональної організації влади, що надає змогу, по-перше, уникнути надмірної концентрації влади на центральному рівні та перевантаження центральної влади місцевими справами; по-друге, наблизити державну владу до громадянського суспільства; по-третє, асекурувати участь населення у реалізації влади, у політичному процесі; по-четверте, раціоналізувати та оптимізувати муніципальне управління загалом [2; 3].

Досліджуючи науково-нормативні джерела зарубіжного досвіду формування органів самоорганізації населення, можемо відзначити найбільш характерні ознаки: у парламентських демократіях органи місцевого самоврядування мають значний вплив на формування та визнання правової основи відносин між державою та адміністративно-територіальними одиницями. З-за сучасних кондицій місцеве самоврядування в даних країнах являється надійним механізмом забезпечення узгодження місцевих інтересів із загальнодержавними [4].

Законодавство центральноєвропейських країн надає змогу ефективно функціонувати органам самоорганізації населення, які формуються для того, щоб сатисфікувати потреби членів належних територіальних мікрогромад, застосовуючи механізм благодійництва. Органи самоорганізації населення брати участь у розв'язанні питань захисту власної території, покращенні якості соціальних послуг, забезпечення організації дозвілля громадян, покращенні стану довкілля та інфраструктури у своїй громаді [5; 6].

У США та Канаді органи самоорганізації населення називаються сусідськими об'єднаннями або асоціаціями добросусідства (“neighborhood associations”) або асоціаціями домовласників (Home Owner Association – НОА), у Японії – чонайкаями (яким приманні відповідні національні особливості), у Шотландії – сусідськими об'єднаннями жителів, в Албанії – громадськими радами мікрорайонів, у Великій Британії – центрами розвитку місцевих співтовариств (community centres), у Франції близькими органами до виконання функцій ОСН є муніципальні районні ради, у Польщі – «допоміжні органи», які утворюються в «допоміжних одиницях», а саме в сільських округах, районах, селищах [7].

Усі вищезазначені форми самоорганізації населення являються альтернативою політико-управлінських рішень органів місцевого самоврядування або механізмом компенсації бездіяльності даних органів [5; 6]. Характерною ознакою всіх ОСН являється те, що вони формуються за територіальним принципом та консолідують жителів відповідної частини муніципалітету, однак вони мають представницькі і/або дорадчі функції, опікуються насамперед питаннями безпеки та благоустрою, впроваджують диференційовані суспільно значущі проєкти й активності, можуть одержувати фінансування з місцевого бюджету. Органи самоорганізації населення в територіальних громадах принципово відрізняються від об'єднань власників житла, основною ціллю яких

являється спільне утримання будівель та надання житлових послуг їх мешканцям [7].

Як відзначають Н. Шпортюк [8, с. 149] та М. Барта [9], яскравим прикладом самоорганізації населення є апробована практика у місті Краків Республіка Польща з населенням понад 770 тис. осіб, де у рамках єдиної гміни було сформовано 18 допоміжних діляниць як органів самоорганізації населення. ОСН у Республіці Польщі являються досить міцними та уповноваженими органами, які наділені правом здійснювати за погодженням управління фінансами в рамках бюджету громади. Проте варто відзначити те, що функціональна уповноваженість ОСН в Республіці Польщі не являється ідентичною, а знаходиться в залежності від домовленостей між ОСН й органами місцевого самоврядування та публічної влади.

До прикладу, у статуті польського міста Александрув-Лодзький відзначається, що постійно функціонуючий комітет з місцевого самоврядування, як орган самоорганізації населення, своїми обов'язками має виконувати ряд завдань, які відображені на рисунку 1. [10, с. 19].

Можемо відзначити, що польське законодавство, насамперед закон «Про гмінне самоврядування» не регламентує способів формування органів самоорганізації населення, а також виборів їхніх представників або членів, тому застосування тієї чи іншої виборчої системи регулюється для кожної конкретної гміни. У зв'язку, з цим у Республіці Польщі останнім часом досить сильно інтенсифікувалась конкуренція посеред молодих громадян стосовно представництва і залученості в регіональному та місцевому управлінні [11, с. 202; 12, с. 118].

Обов'язки органу самоорганізації населення польського міста Александрув-Лодзький	
→	управління нерухомістю, муніципальними автомобільними дорогами, вулицями, мостами, площами;
→	управління муніципальними кладовищами, громадським порядком і безпекою громадян, протипожежним захистом тощо;
→	організація дорожнього руху і місцевих автомобільних перевезень;
→	співробітництво із неурядовими організаціями та з місцевими регіональними громадами інших країн;
→	пропагування та поширення ідей самоврядування, розвитку муніципальної освіти.

Рис. 1. Обов'язки органу самоорганізації населення польського міста Александрув-Лодзький

Джерело: сформовано автором на основі [10, с. 19].

Досвід Великої Британії являється одним із найстаріших досвідів самоорганізації населення, який сягає багатьох століть. Органів, які повністю аналогічні органам самоорганізації населення в Україні, у Великій Британії немає, однак найбільш подібні до них так звані центри розвитку місцевих співтовариств (community centres). За статусом вони не відрізняються від інших організацій, однак для центрів розвитку місцевих співтовариств відсутній спеціальний закон, а також відсутній особливий порядок їх формування та держреєстрації. Даний підхід може видаватись нелогічним, враховуючи пильну увагу, яка у Великій Британії приділяється питанням розвитку місцевих спільнот [13, с. 178]. Проте даний підхід має ряд переваг, які відображені на рисунку 2.

Прикладом, самоорганізації населення у Великій Британії, може слугувати проєкт на сході Антверпена, де міський рівень життя громадян є найбільш низьким, а соціально незахищені верстви населення беруть участь у диференційованих рекреаційних заходах та художній творчості, які для них являються цікавими, а також залучені до деяких соціальних

робіт, які оплачуювані муніципалітетом. Проєкт був розроблений на базі місцевих груп населення та спеціально орієнтований на «покоління бідних». В результаті в учасників проєкту формується інтерес до суспільно корисної діяльності, навчання на тренінгах, формування власних організацій, активного відпочинку тощо [14].

Головні переваги діяльності центрів розвитку місцевих співтовариств у Великій Британії	
→	Засновники центрів розвитку місцевих співтовариств можуть обрати будь-яку з дозволених законодавством організаційних форм – товариства з обмеженою відповідальністю, трасту тощо. Це надає змогу зменшити навантаження на державні органи, оскільки відсутня необхідність формувати та впроваджувати нові нормативні акти і уникнути важкого процесу «обкатки» нового законодавства, у зв'язку з тим, що існуючі норми вже пройшли випробування часом.
→	Велика гнучкість – ініціювати процес створення центру розвитку місцевого співтовариства може не лише ініціативна група, але й одна людина. Вибравши організаційну форму трасту, він зобов'язаний письмово оформити рішення та передати такому центру всі або частину свого майна, призначити опікунів і встановивши головні цілі діяльності центру.
→	Центри розвитку місцевих співтовариств зареєстровані як благодійні установи, тому довівши одного разу (при реєстрації), що діяльність створюваного центру буде заснована на альтруїзмі і своєю діяльністю принесе користь суспільству, то центри згодом можуть користуватися відповідними прерогативами, які мають всі благодійні організації в країні. До основних прерогатив належать: спроможність звернутися за допомогою, консультацією або за захистом своїх прав до спеціалізованого державного органу – Комісії з питань благодійності; отримати певні податкові пільги, які є досить численними та істотними, що являється відмінним стимулом до появи нових центрів розвитку місцевих співтовариств. Дані центри, які зареєстровані як благодійні організації, повністю звільнені від сплати податку на прибуток, податку на спадщину, податку на прибуток від торгової діяльності, і ще чотирьох загальнодержавних податків, та одержують пільги при сплаті ПДВ і податку на землю.

Рис. 2. Головні переваги діяльності центрів розвитку місцевих співтовариств у Великій Британії

Джерело: сформовано автором на основі [4].

Позитивний досвід функціонування центрів розвитку місцевих співтовариств у Великій Британії як громадських об'єднань, наводить на думку про впровадження відповідних змін в інші нормативно-правові акти України, які стосуються функціонування органів самоорганізації населення [4].

У Швеції розповсюджена модель «колективних будинків», де жителі займаються спільною роботою з обслуговування та ремонту будинку. У деяких країнах популярною являється практика підписання угод між громадянами та муніципальними кампаніями, які відповідають за утримання та ремонт будинків. В країнах з розвинутою місцевою демократією зростає частка бюджетної підтримки для органів самоорганізації населення [6].

Місто Камеока, префектура Кіото у Японії являється прикладом успішної організації діяльності чонайкай, в якому функціонують 19 організацій добросусідства. Так, за ініціативи чонайкай муніципальна влада міста сформувала комітет зі сприяння безпеці на рівні районів, яким був складено план підвищення безпеки в громадах. До того ж чонайкай сформували навчальний центр з безпеки, який приймав відвідувачів з інших чонайкай і муніципалітетів. Характерною ознакою чонайкай в місті Камеока являється те, що вони здійснюють діяльність самостійно і виступають як сполучна ланка між мешканцями громади, місцевими органами влади та іншими асоціаціями. Іншим яскравим прикладом являється місто Іїда, префектура Нагано, в якій чонайкай не являється основною організацією, яка здійснює діяльність стосовно розвитку мікрорайонів. У місті Іїда також здійснюють діяльність комінкан (асоціації громадського користування) і Асоціація з розвитку громад, які відіграють важливу роль у розвитку міста разом із міським урядом [15; 16].

В Оклахома-Сіті, штат Оклахома, США декілька асоціацій добросусідства сформували Фонд громади міста, який допомагає збирати

гранти та спонсорські надходження і розподіляти їх на інші цільові фонди для розвитку районів, зокрема, забезпечуючи благоустрій парків, реалізуючи просвітницьку діяльність та соціальну підтримку. Деякі асоціації добросусідства одержують доходи від платних послуг, таких як екскурсії будинками та цікавими місцями, тому дані послуги можуть стати важливим джерелом доходів для асоціацій добросусідства та протегувати зростанню їх членства. За словами президента асоціації добросусідства «Фелпс» у місті Спрингфілд, штат Міссурі, їх щорічні тури були надзвичайно успішними та сприяли наповненню бюджету асоціації. У багатьох містах США департаментами планування та розвитку міст видані методичні рекомендації стосовно формування асоціацій добросусідства.

Разом з муніципалітетом міста Елджин, штат Іллінойс, Мережа громад Ельджина (далі – ECN) започаткувала програму "Попкорн та планування", в рамках якої було проведено значну чисельність зустрічей та слухань з асоціаціями добросусідства та громадою загалом, з метою інформування жителів громади стосовно процесу планування та для одержання зворотного зв'язку. Результатом даних зустрічей стало розширення мережі велосипедних доріжок, а також муніципальною владою було враховано зауваження асоціацій стосовно дорожньої безпеки та надмірної території для паркування.

Один з ключових підходів муніципалітету Сент-Пітерсберга, штат Флорида полягає у довгостроковій співпраці з районними та загальноміськими громадськими об'єднаннями, що надає змогу місту звертатися за консультаціями до районних асоціацій добросусідства стосовно питань і пропозицій, які мають відношення до їхньої територіальної громади. Муніципалітет періодично здійснює зустрічі з представниками цих об'єднань, перш ніж офіційно представляти власні плани, а сусідські асоціації беруть участь у формуванні та імплементації

місцевих актів, що мають відношення до розміщення соціальних служб та маршрутів громадського транспорту.

Муніципалітет Сент-Пітерсберга запровадив грантову програму, яка фінансується коштом місцевого бюджету або за приватні фінансові ресурси для проєктів, які мають на меті покращити умови життя в районах. Асоціації можуть подавати заявки на гранти до 25 тис. дол. США на громадянську освіту та до 35 тис. дол. США на встановлення дитячих майданчиків. Минулого року з муніципального бюджету виділили 200 тис. дол. США на заходи з покращення районів, при цьому розмір грантів становив від 8 до 15 тис. дол. США [17].

Позитивним досвідом Франції являється місто Гренобль, який заснував шість районних громадських рад, які надають змогу громадянам висловлювати власну думку стосовно муніципальних проєктів та щодо пріоритетних напрямків розвитку міста. Муніципалітет Гренобля продемонстрував високий інтерес до даної форми участі мешканців, що надає змогу місцевим органам влади поглянути на потреби жителів громади по-новому. Муніципальні збори Гренобля імплементували хартію, якою врегулювали питання взаємовідносин органів місцевого самоврядування з районними громадськими радами. Шістьма радами було висловлено три головні цілі, які необхідно досягнути: сприяння зміцненню зв'язків між жителями шляхом організації спільних громадських заходів, які нададуть змогу оживити райони; надання жителям громади можливості брати активну участь у проєктах, які впроваджуються на рівні міста та їх району; формування кондицій для висловлювання думки жителями громади стосовно головних стратегічних напрямків розвитку міста. З даною ціллю мер та муніципальні збори можуть звернутись до шести рад з метою одержання ідей стосовно перспектив розвитку або проведення опитування стосовно питань, які становлять суспільний інтерес.

Районні ради одержують фінансування з місцевого бюджету, зокрема кожна районна рада на проведення діяльності одержує близько 11 тисяч євро на рік і проводить засідання не рідше одного разу на три місяці, де представляє населенню проекти, які мають на меті реалізувати органи місцевого самоврядування чи районна рада. Одним із позитивних прикладів участі районної ради у місцевих питаннях в Греноблі є запропонований проєкт будівництва “Скейт-парку на набережній Граалья”, який було затверджено муніципальною радою з виділенням 80 тисяч євро на його побудову [18].

Французький досвід являється достатньо цікавим, у зв'язку з тим, що історично вельми централізована країна із “сильним” державним наглядом за місцевим самоврядуванням надає реальні приклади стосовно застосування демократичних засобів муніципального управління. Тобто можемо стверджувати, що районні ради являються позитивним прикладом інституту демократії участі на муніципальному рівні, діяльність якого регулюється загальнонаціональним законом [7].

Таким чином, на основі аналізу зарубіжного досвіду діяльності органів самоорганізації населення в територіальних громадах встановлено, що залучення місцевого населення до управління громадою являється запорукою її успішного розвитку.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження визначено, що у сучасних умовах роль інститутів громадянського суспільства – органів самоорганізації населення є надто високою. Отже, позитивний зарубіжний досвід підкреслює важливість формування сприятливого середовища для розвитку ОСН, включаючи нормативно-правову базу, фінансову підтримку та незалежність від державних впливів, з метою забезпечення громадської активності та мобілізації мешканців відповідної територіальної громади до участі у різноманітних проєктах та ініціативах.

Важливе завдання української держави на сучасному етапі розвитку, відповідно, вбачається в тому, щоб створити необхідні правові й організаційні умови, сприятливу політичну атмосферу для розвитку ОСН на основі застосування позитивного зарубіжного досвіду діяльності ОСН, який демонструє, що їхня роль і значущість є визначальною для розвитку громадського сектору та громадської активності. Імплементация позитивного зарубіжного досвіду діяльності ОСН може протегувати покращенню ситуації в Україні та підвищенню якості життя громадян.

Подальших розвідок потребує аналіз можливості адаптації та локалізації зарубіжного досвіду діяльності ОСН і розробки рекомендацій та стратегій стосовно імплементации даного досвіду в українські умови. Перспективи подальших досліджень полягають у порівняльному аналізі досвіду зарубіжних країн у сфері забезпечення результативної діяльності ОСН, зокрема їхніх моделей організаційної структури, стратегій залучення громадян до участі, механізмів фінансування та підтримки для подальшої адаптації та розробки новітніх підходів діяльності ОСН в Україні.

Література

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування. Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи. 1985. URL: <https://rm.coe.int/european-charter-of-local-self-government-ukr-a6/16808d78cb> (дата звернення: 27.05.2023).
2. Онупрієнко А. М. Делегування державних повноважень місцевим органам влади: світовий досвід. *Проблеми законності*. Харків: НЮАУ імені Я. Мудрого, 2009. Вип. 102. С. 28–35.
3. Serohina S., Bodrova I., Novak A. Delegation of State Powers to Local Self-Government Bodies: Foreign Experience and Ukrainian Realities. *TalTech Journal of European Studies*, 2019, 9(3), pp. 262-285. URL: <https://doi.org/10.1515/bjes-2019-0033> (дата звернення: 27.05.2023).

4. Суміна Ю. М. Зарубіжний досвід фінансування органів самоорганізації населення та його адаптація в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2014, № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=729> (дата звернення: 27.05.2023).
5. Стойко О.М. Децентралізація в країнах Східної Європи. *Держава і право. Збірник наукових праць: Юридичні та політичні науки*. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. Вип. 30. С. 755-760.
6. Лендбел М.О. Форми функціонування допоміжних рівнів місцевого управління та самоорганізації громадян в країнах Європи: досвід для України. *Political science*. 2013. № 10 (102). С. 6-12.
7. Чиркін А. Органи самоорганізації населення: зарубіжний досвід. ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення». 2019. 11 с.
8. Шпортюк Н. Особливості утворення територіальної організації самоврядування посткомуністичних держав (на прикладі Польщі). *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2011, № 4. С. 147–151.
9. Bárta M. Comparative analysis of the accessibility and connectivity of public transport in the city districts of Krakow. *Transport Geography Papers of Polish Geographical Society*. 2020. Vol. 23. No. 3, pp. 7–14.
10. Лукашенко А. Зарубіжний досвід застосування інституту самоорганізації населення та його адаптація в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2010. № 2. С. 15–21.
11. Szczudlińska-Kanoś A. Regionalne elity polityczne w Polsce. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2013. 184 s.
12. Gierach E. Rola samorządu terytorialnego w tworzeniu warunków uczestnictwa młodych ludzi w życiu społeczności lokalnych. *Polityka młodzieżowa. Studia Biuro Analiz Sejmowych*. 2009. № 2, pp. 115–130.
13. Мішина Н. В. Конституційно-правове регулювання діяльності органів самоорганізації населення: порівняльно-правове дослідження: Монографія / Н. В. Мішина. Одеса: Друкарський дім, 2009. 298 с.

14. Олійник С. Л. Зарубіжний досвід місцевої самоорганізації населення для України. *Економічна та соціальна географія*. 2012. Вип. 64. С. 107-112.
15. Tanwattana P. Significance of Institutionalization and Changes of Chonaikai (Neighborhood Association) in Japanese Society. 2012. URL: https://www.academia.edu/1810253/Significance_of_Institutionalization_and_Changes_of_Chonaikai_Neighborhood_Association_in_Japanese_Society (дата звернення: 02.04.2023).
16. Van Houwelingen P. Neighborhood Associations and Social Capital in Japan. *Urban Affairs Review*, 2012, 48(4), 467-497.
17. St. Petersburg, Florida - Code of Ordinances. 2023. URL: https://library.municode.com/fl/st._petersburg/codes/code_of_ordinances?nodeId=PTIISTPECO_CH17.5HOAS (дата звернення: 27.05.2023).
18. Grenoble Neighbourhood Councils (Conseils de Quartier) 2002-2014. CASE. 2014. URL: https://participedia.net/case/100?fbclid=IwAR0dXwAkmuUC_BEHELtoWB_0WrZ3id_xQP0v9mNGUXLu3cLvbgGfRc2gvFEQ (дата звернення: 27.05.2023).

References

1. Congress of Local and Regional Authorities (1985), “European Charter of Local Self-Government”, available at: <https://rm.coe.int/european-charter-of-local-self-government-ukr-a6/16808d78cb> (Accessed 27.05.2023).
2. Onupriienko, A. M. (2009), “ Delegation of state powers to local authorities: world experience ”, *Problemy zakonnosti*. Kharkiv: NIuAU imeni Ya. Mudroho, vol. 102, pp. 28–35.
3. Serohina, S., Bodrova, I., Novak, A. (2019), “ Delegation of State Powers to Local Self-Government Bodies: Foreign Experience and Ukrainian Realities ”, *TalTech Journal of European Studies*, vol. 9(3), pp. 262-285. <https://doi.org/10.1515/bjes-2019-0033>

4. Sumina, Yu. M. (2014), “ Foreign experience of financing self-organization bodies of the population and its adaptation in Ukraine ”, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 6. Available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=729> (Accessed 27.05.2023).
5. Stoiko, O.M. (2005), “ Decentralization in Eastern European countries ”, *Derzhava i pravo. Zbirnyk naukovykh prats: Yurydychni ta politychni nauky*. Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy, vol. 30, pp. 755-760
6. Lendel, M.O. (2013), “ Forms of functioning of auxiliary levels of local government and self-organization of citizens in European countries: experience for Ukraine ”, *Political science*, vol. 10 (102), pp. 6-12.
7. Chyrkin, A. (2019), *Orhany samoorhanizatsii naseleattia: zarubizhnyi dosvid*. [Bodies of self-organization of the population: foreign experience], VHO «Asotsiatsiia spryannia samoorhanizatsii naseleattia», Odesa, Ukraine.
8. Shportiuk, N. (2011), “ Peculiarities of formation of territorial organization of self-government in post-communist states (on the example of Poland)”, *Derzhava ta rehiony. Seriia: Derzhavne upravlinnia*, vol. 4, pp. 147–151.
9. Bárta, M. (2020), “ Comparative analysis of the accessibility and connectivity of public transport in the city districts of Krakow ”, *Transport Geography Papers of Polish Geographical Society*, Vol. 23, No. 3, pp. 7–14.
10. Lukashenko, A. (2010), “ Foreign experience of using the institute of self-organization of the population and its adaptation in Ukraine ”, *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 2, pp. 15–21.
11. Szczudlińska-Kanoś, A. (2013), *Regionalne elity polityczne w Polsce*. [Regional political elites in Poland], Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, Poland.
12. Gierach, E. (2009), “ The role of local government in creating conditions for the participation of young people in the life of local

communities ”, *Polityka młodzieżowa. Studia Biuro Analiz Sejmowych*, vol. 2, pp. 115–130.

13. Mishyna, N. V. (2009), *Konstytutsiino-pravove rehuliuвання diialnosti orhaniv samoorhanizatsii naseleńnia: porivnialno-pravove doslidzhennia*. [Constitutional and legal regulation of the activities of self-organization bodies of the population: a comparative legal study], Drukarskyi dim, Odesa, Ukraine.

14. Oliinyk, S. L. (2012), “ Foreign experience of local self-organization of the population for Ukraine ”, *Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia*, vol. 64, pp. 107-112.

15. Tanwattana, P. (2012), “ Significance of Institutionalization and Changes of Chonaikai (Neighborhood Association) in Japanese Society ”, Available at: https://www.academia.edu/1810253/Significance_of_Institutionalization_and_Changes_of_Chonaikai_Neighborhood_Association_in_Japanese_Society (Accessed 27.05.2023).

16. Van Houwelingen, P. (2012), “ Neighborhood Associations and Social Capital in Japan ”, *Urban Affairs Review*, vol. 48(4), pp. 467-497

17. Municode Library (2023), “ St. Petersburg, Florida - Code of Ordinances ”, Available at: https://library.municode.com/fl/st._petersburg/codes/code_of_ordinances?nodeId=PTIISTPECO_CH17.5HOAS (Accessed 27.05.2023).

18. CASE (2014), “Grenoble Neighbourhood Councils (Conseils de Quartier) 2002-2014”, Available at: https://participedia.net/case/100?fbclid=IwAR0dXwAkmuUC_BEHELtoWB_0WrZ3idxQP0v9mNGUXLu3cLvbgGfRc2gvFEQ (Accessed 27.05.2023).

Стаття надійшла до редакції 08.06.2023 р.